

Skolforskningspodden avsnitt 39: Fokus på muntlig kommunikation i moderna språk

INFORÖST 1: [00:00:03]: Välkommen till Skolforskningspodden. Dagens avsnitt handlar om undervisning i moderna språk och med utgångspunkt i en ny systematisk forskningssammanställning diskuterar vi hur undervisningen kan utformas för att främja elevers muntliga kommunikation. Vi diskuterar språkbad och talängslan och får lära mer om vad en skriftlig bias i språkundervisningen innebär. Vi tar även upp betydelsen av att ta vara på undervisningstiden för att öva på det muntliga och i vilka situationer olika typer av återkoppling fungerar. Dagens gäster är Berit Aronsson och Emelie Hahn, programledare är Anna Hedman.

INFORÖST 2: [00:00:46]: Praktiknära skolforskning, vad är det?

INFORÖST 3: [00:00:49]: Vad finns det för forskning inom just ditt ämne?

INFORÖST 4: [00:00:53]: Undervisning på vetenskaplig grund, hur gör vi?

ANNA [00:00:58]: Då ska vi se. Hej och välkomna till Skolforskningspodden där vi idag ska prata om undervisning i moderna språk. Närmare bestämt hur man kan främja muntlig kommunikation i språkklassrummet. Vi kommer att utgå i diskussionerna från en sprillans ny systematisk översikt som heter just *Muntlig kommunikation i moderna språk – lärares undervisning*. Jag har med mig två gäster idag som båda har varit med och arbetat med den här översikten. Med det säger jag välkomna Berit Aronsson och Emelie Hahn. Berit, du har varit extern forskare i projektgruppen som har tagit fram den här översikten. Och Emelie, du har granskat översikten i ett sent skede då ur ett lärarperspektiv. Då kanske ni bara har lust att säga hej och berätta lite vilka ni är, var ni jobbar och lite så. Vi kan börja med dig Berit.

BERIT [00:02:01]: Tack så mycket för introduktionen och hej allihopa som lyssnar. Berit Aronsson heter jag och jag jobbar vid Umeå universitet med lärarutbildning bland annat i spanska. Sen håller jag också på mycket med talat språk och talkommunikation och jobbar generellt med främmande språks-undervisning.

ANNA [00:02:25]: Varmt välkommen. Och Emelie, vem är du?

EMELIE [00:02:30]: Ja, hej allihopa. Emelie Hahn heter jag och jag är förstelärare och undervisar i tyska och SO-ämnen på Gränbyskolan i Uppsala. Det är en årskurs 6 till 9-skola. Jag är också eTwinningambassadör för universitets- och högskolerådet, UHR. Jag är också författare och läromedelsutvecklare.

ANNA [00:02:52]: Jätteroligt att ha er med. Om vi ska gå in lite på den här översikten till att

börja med. Ni definierar muntlig kommunikation som interaktion, dialog eller samtal. De här studierna som ingår i översikten innehåller resultat som beskriver undervisning som skapar gynnsamma förutsättningar för elevers muntliga kommunikation och hur man som lärare kan utveckla den här kommunikationen på målspråket. Resultaten presenteras övergripligt i två olika teman. Det är spontana och verklighetsnära samtal, och så är det återkoppling i klassrummet. Jag tänkte börja med att fråga dig, Emelie, när du läste den här översikten. Vad reagerade du mest på? Vad tyckte du var mest intressant bland de här resultaten?

EMELIE [00:03:52]: Ja, det fanns ju flera intressanta resultat såklart. Men det jag fastnade allra mest för det var just vikten av att låta målspråket ta plats i klassrummet. Att låta eleverna språkbada. Att ge dem så mycket möjlighet som möjligt att använda målspråket. För till skillnad från engelska och modersmål så kan moderna språklektionerna vara de enda tillfällena i veckan där eleverna har möjlighet att uttrycka sig på sitt moderna språk. För engelskan som första främmande språk har man runt sig på ett helt annat sätt genom musik, dataspel, film och så vidare. Det är någonting som vi också har identifierat i vår moderna språkgrupp på min skola och jobbat med länge hur vi kan maximera målspråket i klassrummet, så att det tyckte jag också var så intressant just med spontana och verklighetsnära samtal. Efter att ha läst översikten så har jag funderat ännu mer på hur jag kan få till det i klassrummet än mer för att hur mycket man än gör så kan man alltid utveckla sin undervisning.

ANNA [00:05:12]: Som du säger och som ni skriver Berit – man utsätts knappast för andra språk än engelska. Så det är viktigt att få den här möjligheten. För att kunna delta i internationella sammanhang så måste man tala fler språk och EU har som något slags språkmål att alla EU-medborgare ska tala minst två språk förutom sitt modersmål. Men det är samtidigt så att mycket forskning visar att elever är ovana att prata på målspråket faller sig inte helt naturligt och Skolinspektionen har gjort någon granskning också som visar att elever får sällan möjlighet att uppfatta olika uttryck och att tala på målspråket. Det kan man förstå också framför allt när man börjar lära sig ett språk om eleverna inte förstår att det är lätt att ta till svenskan såklart för att förklara någonting. Men ni skriver också Berit att den här undervisningen i just den muntliga kommunikationen att det kan ha att göra med att det finns en tradition inom språkundervisning att man lär ut sådant som även kan studeras i skrift. Här pratar ni om skriftlig språkbias och är man inte så insatt så är det här inte så lätt att ha koll på. Så har du lust att förklara lite mer om det här för oss?

BERIT [00:06:36]: Ja men absolut, det gör jag jättegärna för det här är ju en av mina käpphästar. Om man tänker på vad i alla fall inom västerländsk tradition vad skola betyder, vad vi har haft skola till så har det primära målet varit att man ska lära elever läsa och skriva. Det handlar om att alla ska ha tillgång till det maktmedel som faktiskt skriftspråket är. Den traditionen är väldigt stark. Skola har handlat om alfabetisering initialt och det här har spillt över även på språkundervisningen. Sen så tror jag också att en annan del i det här det är att man initialt studerade döda språk. Alltså när det handlar om främmande språks-undervisning så har det handlat om klassiska språk grekiska och latin, och de har man lärt sig genom det som

man brukar kalla för grammatik- och översättningsmetoden. Alltså att man jobbar med gamla texter och översätter dem och studerar dem utifrån sin skriftliga form. Det här ser vi också när vi har tittat på läromedel som jag har gjort tillsammans med Christiane Brito Engman. Där ser vi en stor dominans av övningar som är baserade på skrift. Det här har jag också sett i en studie där elever har fått berätta om sina upplevelser av undervisning, vad de har gjort mest och minst i klassrummet. Det speglar väldigt väl hur det ser ut i läromedlen. Nämligen att även i övningar som är tänkta för att man ska öva på muntlig språkproduktion så har man inslag av läsa och skriva. Till exempel läs dialogen högt. Eller använd stödord för att klara det här. Eller ska man göra en hörövning så handlar det ofta om att skriva ner vilket årtal, alltså det kan ofta vara detaljfrågor. Men att man ska skriva det man hör. Det här är ju inte riktigt karaktäristiskt för en spontan muntlig situation. Det autentiska samtalet är inte skriftberoende. Skrift och tal är olika kompetenser faktiskt. Sen måste man också såklart lyfta fram att eftersom vi är så inkörda på att lära oss saker i skolan via skriften så är de allra flesta elever också väldigt beroende av skrift. De vill ha skrift och hur skriver man det här? Hur stavar man det här? Men jag tänker att som lärare så kan vi alltid ändå ha i åtanke att när vi håller på med någon form av muntlig uppgift som man ska klara av då måste ändå slutmålet vara att vi släpper skriften. Då ska det vara också ett riktigt samtal helt enkelt.

ANNA [00:09:18]: Får jag fråga dig Emelie, det här med språkbad och använda målspråket. Hur mycket kan du prata på tyska i klassrummet?

EMELIE [00:09:30]: Ja, jag kan i princip enbart prata tyska och jag låter mina elever språkbadade så mycket som det bara går för sjuan till nian har i princip 150 minuter i veckan där de möter språket, årskurs sex har 80 minuter och sen kanske de inte möter språket någon annanstans. Du sa det här med att det kanske är lite lättare med tyska, absolut, så kan det vara lättare om man har svenska som modersmål och att man har engelska som sitt första främmande språk att kunna gissa sig till vad ord betyder eftersom det är samma språkfamilj. Så det har man självklart fördel av när det gäller tyska. Men även för mina sexor från början, från första lektionen så skriver jag alla instruktioner på tyska. Självklart använder jag ett lättare språk och jag talar långsammare och tydligare med mina sexor än vad jag gör med mina nior, med korta meningar och mycket pauser. Jag stannar upp mycket och frågar vad jag sa eller frågar på tyska vad ett ord betyder och så vidare. Om de inte vet, och det här gäller för alla årskurser, men då beroende på vad det handlar om så kan jag gestikulera, spela teater, jag kan beskriva på ett annat sätt på tyska och så vidare. Så att innan jag tar till svenskan, vilket jag inte vill göra alls, så tar jag till alla andra sätt för att ja, få dem att lista ut vad det är för någonting. Så ja, jag kan i princip bara prata tyska. Om eleven skulle svara på svenska eller fråga någonting på svenska så omformulerar jag på tyska och frågar igen och så vidare. Ja, men var är det här du ville?

BERIT [00:11:16]: Vi vet också utifrån SLA-forskning, alltså Second Language Acquisition-forskning, alltså forskning om språkinläring som inte bedrivs i klassrummet utan som man bara har tittat på immersion när man flyttar

till ett land där ett annat språk talas och så vidare. Där vet vi att mängden input och kvaliteten på input det är två avgörande faktorer för hur bra vi blir på det främmande språket. Det här går hand i hand med det som du säger Emelie i klassrummet att exponering den korta tid vi har hand om eleverna i klassrummet blir så otroligt viktigt. För det kanske är de enda tre timmarna i veckan eller vad det nu kan vara som man hör språket och som man får möjlighet till det här med input och input med hög kvalitet. Så att vi ska vara väldigt liksom rädda om den tiden och verkligen ta vara på den tiden så mycket som möjligt för att träna på det muntliga tycker jag. Precis av den här anledningen att det är så språkinlärning faktiskt går till in the wild, alltså när vi hamnar utanför klassrumskontexten.

ANNA [00:12:25]: Och Emelie, det här med talängslan. Är eleverna rädda för att prata i klassrummet? Hur ser det ut med den där talängslan och hur jobbar man med det?

EMELIE [00:12:38]: Det går ju inte att generalisera att alla elever som läser moderna språk har en talängslan, men man får ändå tänka på att där kommer ett nytt språk. Många har inte hört det alls tidigare. Man är sammanslagen med elever från flera olika klasser så man kanske inte känner någon annan i gruppen och även om man känner några så har man inte den grupptryggheten som man kanske har i sin klass. Och nu helt plötsligt så ska man uttrycka sig på ett främmande språk inför andra. Där så jobbar jag jättemycket på att bygga upp en trygg grupp i början, ha kul tillsammans och jag sätter upp väldigt tydliga klassrumsregler. Det finns inga dumma frågor, vi skrattar aldrig åt någon när man säger fel och om man skapar relationen till gruppen då så blir det lättare och lättare att våga tala på målspråket och göra sig hörd.

BERIT [00:13:41]: Vi kanske ska flika in där också kring just med talängslan för det är ett högst relevant område. Det är också väldigt välbeforskat och det har vi fått med också här i rapport, alltså vi har fått ganska mycket sådana träffar. Det är ju det att vi ville titta på vad som främjar, alltså det har inte alltid kvalat in exakt utifrån våra inklusions- och exklusionskriterier. Men det är jätteviktig och välkänd faktor som kan hämma språkinlärning. Jag skulle säga precis samma som du säger Emelie, att det här med trygghet i gruppen och att man inte behöver vara rädd det är A och O för att få ner den här ängslan. Jag tror att det är väldigt viktigt att förklara för elever att när vi lär oss främmande språk så är det en naturlig komponent i det är att man provar nya saker. Man provar, går det här? Blir jag förstådd av det här? Nej, det gick inte. Det är precis så som man lär sig. Att få in den känslan att man vågar prova. För att alla sätt som man provar på är inlärningstillfällen. Och precis som du säger Emelie också det här med att leka mycket med språket. För om man kan leka med språket och göra en kul grej av olika saker man kanske tränar överdrivet på någonting och låter överdrivet, glad, arg, ledsen och gör det på det sättet som man gör i målspråket. Man kanske kan hitta någon sådan situation. För sådant är så tacksamt att jobba med. Alltså att blanda in känslor och få låtsas vara någon annan än sig själv och samtidigt så lär man sig genom att göra det. Så kommer man i den verkliga situationen då är man mer bekväm för att man har provat. Så jag tror det är jätteviktigt också att prata om språklig identitet.

INFORÖST[00:15:22]: Du lyssnar på Skolforskningspodden, där undervisning och forskning möts.

ANNA [00:15:28]: Ni skriver också om det här med fokus på form och fokus på det kommunikativa budskapet. På engelska är det nästan lite förvillande det här att det kallas för focus on forms och focus on meaning och sen focus on form. Men att då det här form, det är minst lika mycket av det kommunikativa involverat i det som av formella strukturer, men hur man kan använda de formella strukturerna i kommunikationen. Är jag rätt ute?

BERIT [00:15:58]: Ja. Det är precis det som, det är helt riktigt det du säger. Det är precis helt riktigt uppfattat. Alltså fokus på former, focus on forms med S. Där handlar det om strukturträning och icke-kommunikativ inläring. Men focus on form utan S, alltså fokus på form. Där handlar det om att träna på den form som uppstår i den kommunikativa situationen. Och focus on meaning, det är när vi jobbar, det är helt och hållet autentisk situation. Det är viktigt att förstå att det här som kallas kommunikativ språkundervisning, alltså det har kommit som en reaktion mot att språkundervisning har varit för strukturellt inriktad. För det här går alltid i trender och vågor vilken metod som är mest använd. Det har funnits så många olika metoder som har varit i ropet över tid. Det samlade budskapet är att vi är gynnade av att utgå från verkliga kommunikativa situationer. Därför att det är motivationsskapande och därför att det får oss att träna på former som är relevanta för den verkliga situationen eller verkliga situationer.

ANNA [00:17:12]: Vi pratade tidigare om de här två olika typerna av resultat som vi har i översikten. Både om spontana samtal på målspråket och olika typer av återkoppling. Och då återkoppling som för samtalet vidare. Det här med prompts, recasts som vi på svenska då har översatt till uppmaning till rättning och omformuleringar. I din undervisning, Emelie, är det något av det här som du vet att du använder mer än det andra eller är det något som fungerar väl eller är det en kombination? Hur jobbar du med de här olika typerna av återkopplingar?

EMELIE [00:17:53]: För mig är det verkligen en kombination och det är också en fingertoppskänsla som lärare i stunden när det ena passar bättre än det andra. Om det är ett helt spontant samtal, då i huvudsak så använder jag mig av omformuleringar för att eleven ska våga fortsätta och köra på att eleven inte ska komma av sig, bli nervös och sen börja övertänka vidare i samtalet efteråt. Men det beror ju också som sagt på för att om jag känner eleverna bättre och vet att de inte kommer av sig av att jag uppmanar till rättning i ett samtal då kan jag också använda det under samtalet. Sen när jag sitter och ger feedback individuellt efter också, då så kan vi gå igenom och ha mer uppmaningar till rättning och att jag frågar eleven att, ja men när du sa så här, att ja men hur blir det i stället om du tänker på den här? Vilken är formen? Och så vidare. Så det beror verkligen helt på. Men just i stunden och för de flesta för att jag verkligen skulle vilja att de pratar på så använder jag mig definitivt mer av omformuleringar.



- ANNA [00:19:10]: Så hur kan man använda den här översikten tror du? Hur kan man använda den i kollegiet? Vad kan den bidra med? Du säger att du är ensam tysklärare men är det något man ändå kan jobba med tillsammans med andra språklärare? Eller hur tror du man kan eller är det något man ska sitta och läsa på kammaren?
- EMELIE [00:19:26]: Jag tycker inte det är något man ska sitta och läsa själv på kammaren utan jag tycker att man med fördel kan använda översikten på moderna språkmöten. Jag tänker att man kan jobba med den på flera sätt i språkkollegiet. Alltså dels att man kan diskutera de olika former av återkoppling som översikten tar upp. När man använder dem och varför och hur det påverkar interaktionen. Men sen också att man kan prata om hur man kan främja spontana och verklighetsnära samtal i undervisningen. Man kan ta fram gemensamma teman och uppgifter som man kan jobba med. Sen så kan man också diskutera utfallet, hur det har gått. Jag tänker också att man kan diskutera hur man skapar tryggare grupper där man vågar tala och göra sin röst hörd. För att det främjar också interaktionen och att elever ska våga tala så mycket som möjligt på målspråket i undervisningen. Så jag tänker att översikten kan användas på olika sätt.
- ANNA [00:20:42]: Om vi nu ska ta upp en lite möjligt problematisk sak med den här översikten, Berit. Av de här studierna, nu är det ju inte jättemånga studier med, det är 16 studier, men det är ändå bara en som handlar om undervisning i spanska. Det är flest franska och tyska. Resultaten är relevanta även för lärare i spanska, eller hur?
- BERIT [00:21:04]: Ja, där tycker jag också att det är viktigt att man inte tänker att språkinlärning är kopplat till ett specifikt språk. Därför tycker jag också att det blir väldigt knepigt. Det finns ju den uppdelningen att man skiljer på ett andra främmande språk och ett tredje främmande språk. Det som händer när vi lär oss språk, ett nytt språk, det är att vi har ett system i huvudet och så ska vi inkludera ett nytt system och så samexisterar de här i huvudet. Men det man också kan se är att när vi lär oss ett nytt språk, då använder vi tidigare språk som referenser. Så har jag lärt mig till exempel både svenska och engelska, då har jag båda de språken som referens in i det tredje språket. Jag skulle hellre vilja säga att mekanismerna oavsett vilket språk vi lär oss, det är desamma. Förutsättningarna, det här med graden eller kvaliteten på input och mängden input, det är också samma sak. Det enda som skiljer är att det blir mer och mer fullt i vårt huvud, vårt språksystem, för att flera system samexisterar. Där använder vi såklart alla våra språkliga resurser, alla våra referenser när vi lär oss ett ytterligare språk. Det är min take på det hela så att säga. Jag vet att det finns olika sätt att närma sig det här. Men det är min syn på saker.
- ANNA [00:22:34]: Det får faktiskt avsluta dagens avsnitt av Skolforskningspodden. Stort tack hör ni! Hej hej!
- INFORÖST [00:22:44]: Du har lyssnat på Skolforskningspodden, en podd där undervisning och forskning möts. Vi finns också på webben skolforskningsportalen.se.